

"ST. GEORGE" OG "DEFENCE"

Dødemandsbjerget hedder i næsten hver Klitby fra Thorsminde til Nymindegab en Sandklit ude ved Havsidens; vissengrøn af Marehalm, jævnt skraanende mod øst men stejl og underskaaren vesterud ligner den de fleste andre Flyvesandstoppe i de yderste Rækker af dette Naturens Værn mod Storm og Brænding. I mørke Vinternætter, naar Nordvesten bryder paa, saa Sandet pisker mandshøjt, og Skumflager stryger som forslaaede Fugle, kan der ud fra Dødemandsbjergene høres Lyd som af Mennesker i Dødskamp, Skygger af fremmede Sømandsskikkelser færdes hvileløst fra og til; den, der har øje for Egnens Mystik, kan se lange, tavse Ligtog komme dragende om Bjergets Fod .

Det er de druknede Engelskmænd, der gaar igen. De er vel ikke bleven jordet som de burde, siger man.

Naar det bliver Dag efter saadan stormsort Vinternat, og Strand vagten fra Havsidens kommer Dødemandsbjerget nær, der hvor Havet graadig har ædt sig ind, kan der stikke Rækker af hvide Menneskeskeletter halvt frem fra den afbidte Sandvæg. Intet Kistetæ, ingen Rester af Klædedragt kommer til Syne: blottet for alt, endogsaa for Navn, er en Bunke Lig en Gang i fjerne Tider ble-

ven kastet ind i Sandklitten. Mindet har trofast syslet med deres Skæbne og skræmte Samvittigheder knyttet Mørkerædsiens Spøgeri til Begivenheden. Slægter er vokset til med Barnefantasiens omspundet af Dødemandsbjergets dunkle Historie, Gammelfolkene har indpodet Børnebørnene Overleveringens stadig mere fantastiske Beretninger om de engelske Linjeskibe St. Georges og Defences Forlis i Aaret 1811 ved Thorsminde, hvor atten Hundrede Søfolk siges omkommen paa atten nær. Ligene laa dyngewis i Strandlenene sydefter og blev kørt Læs for Læs op i Klitten og uden større Formaliteter gravet ind i et passende afsides Bjerg - Dødemandsbjerget ... Det var i Krigens Tid, og Klitboerne har vel ikke villet gøre for megen Stads af vore Fjender Engelskmændene.

Nu er forlængst de sidste Folk døde, der havde oplevet Engelskmændenes Forlis i 1811; heller ingen lever mer, som kan fortælle, hvad en forudgaaende Slægt af Selvsyn vidste om det grufulde Forlis. Hvad der nu berettes langs Kysten om St. George og Defence er præget af den rullende Tids Trang til Udsmykning af det dramatiske i Episoden og Udviskning af Realiteter. Ingen Steder blandt de mange, hvor Forliset har været skildret paa Grundlag af den bevarede Tradition, har de eneste Kilder til Oplysning om Begivenhedens virkelige Sammenhæng - Datidens Strandingsprotokoller - været benyttet. Fantasiens bearbejder utøjlet sit Stof. Om et Slægtled eller to vilde Tildrageisens Linjer være sløret i den blotte Sagtaage, hvis ikke de snart gaaes efter med kraftig Streg.

Det hedder sig, naar man uddrager det tilsyneladende faktiske af Traditionen, at Skibene strandedejuleaftens Dag

1811. Efter et Par Dages orkanagtig Paalandsstorm saa Beboerne paa den smalle Nissum Klittange tre mægtige, fuldriggede Skibe komme lænsende ind mod Kysten. Mellem Bygerne maa de lave Klitbjerge være bleven synlig for Mandskabet, og af Frygt for Stranding søgte alle Skibene da at holde langs med Kysten, men Storm og Sø drev dem stadig nærmere Brændingens sydende Hvirvel. Et af Skibene, der havde mistet noget af sin Rigning, blev taget paa Slæb af et andet, men de huggede begge saa haardt i Braaddet, at Trosserne sprang. Og nu gik begge Skibe paa Revlen hver paa sin Side af Thorsminde-Udløbet, medens det tredje slap bort fra Kysten. Skibet norden for Thorsminde blev straks slaet i Stykker af Søerne, og kun faa Mand reddede sig i Land paa Vragstykker. Skibet sønden for Thorsminde stod paa Revlen et Par Døgn men sank saa ned i Sandgrunden, og alle Mand omkom. I de Tider havde Jylland intet Redningsvæsen - og Engelskmanden var desuden vor Fjende. Fiskerne stod paa Klitten og saa Skibet gaa under, Admiralen saas til det sidste - her kommer Fantasien i Sving! - ved Skanseklædningen iført fuld Uniform og med skinnende Ordner paa Brystet!

Til Nord og Syd drev der nu i de følgende Uger en Mængde Lig ind, Sognets Folk blev beordret til at møde med Heste og Vogne og køre de døde til Fællesgrave i Klitter og paa Kirkegaarde, hvor man kunde skaffe dem Plads. Plyndring og Røveri af Klæder og Værdigenstande skal være gaaet i Svang overalt langs Kysten, da de Hundreder af Lig drev op, ja det siges endogsaa, at levende Folk, der drev forkommen ind, blev slaet ihjel; Tilsynet var jo mangelfuldt den Gang.

For en Menneskealder siden blev der kastet en Grav paa Trans Kirkegaard Syd for Bovbjerg til fire forliste Søfolk, og man kunde da ikke komme ret langt ned i jorden, før man traf store Lag af Menneskeknogler. Ingen Rester af Kistetræ fandt man og ingen hensmuldrende Klædningsstykker, kun de nøgne Ben og mellem dem en hvidlig Substans som Kalk ... Det er Engelskmændene, sagde Folk, og dækkede straks Graven til igen.

Enkelte Steder langs Klitten har man ogsaa kunnet træffe i Fiskernes Besiddelse engelske Sølvmonter og Metalgenstande, der mentes at stamme fra St. George og Defence.

Paa Sønder Nisum Kirkegaard staar der endnu i vore Dage en Malmplade, rejst i 1868 af nogle Englændere, der vistnok i Anledning af en Stranding opholdt sig i Fjand, med følgende Indskrift:

"SACRED
TO
THE MEMORY OF 1800
ENGLISHMEN DROWNED
AT FIAND 24 DEC. 1811
60 LIE BURIED HERE
ERECTED MAY 1868."

Men lad os, inden det bliver for sent, undersøge, hvilke retslige Dokumenter fra Aaret 1811 der kan være bevaret og give paalidelig Besked om St. George og Defence.

I Viborg Provinsarkiv findes endnu justitsprotokollen for Skodborg-Vandfuld Herreder (Lemvig) og en Dokument-Pakke for Ulfborg-Hind Herreder (Ringkøbing), i hvilke afholdte Forhør saa nogenlunde lader os følge de tragiske julestrandinger i Aaret 1811. Nøjagtig Forteg-

nelse .over Antallet af druknede giver de opbevarede Papirer ikke, og i Kirkebøgerne søger man forgæves blot en knap Notits om de forliste Engelskmænds Begravelse. Man har gjort sig den mindst mulige Ulejlighed med de døde Fjender. Saa meget kan man dog af Mandskabsfortegnelsen se, at Tallet 1800 er for stort. 1300 kommer Sandheden nærmere.

Justitsprotokollens Forhør fortæller os følgende:

"Aar 1811, 30 December blev af Herredsfogden fra Lemvig i Strandgaarden i Fialtring Sogn nedsat en Extra Gjeste Ret for at have oplyst, hvorledes der i det hele er tilgaaet med Indstrandingen af det engelske Orlogsskib Defence, som Natten mellem d. 23de og 24de d. M. er totalt forulykket paa denne Kyst, omtrent 2 Miile sønden for Mærsk Gaardene i Fialtring Sogn. At denne Forretning ikke før er holdt har sin Grund deri, at Herredsfogden havde anseet det for sin Pligt nærmest at drage Omsorg for, at alt hvad der fra det strandede Skib maatte blive opskyllet paa Kysten, kunde saavidt muligt blive bierget og conserveret, i hvilken Henseende han næsten den hele Tid saavel Nat som Dag ikke alleene selv havde været tilstede paa Stranden men endogsaa havde ladet 2de af sine Contoir Betiente foruden andre antagne Opsynsmænd være nærværende for efter Lejlighed at overholde Orden ligesom den antagne Befalingsmand Høegh havde for det meeste personlig været tilstede for at bestyre Strandingsforanstaltningerne, men da Tingene nu nogenlunde vare bragte i Orden, havde Herredsfogden berammet denne Extra Rets Kaldelse for at have alle Omstændighederne med den passerede Indstranding nøjagtigen oplyst ...

Efter Indkaldelse fremstod først for Retten Gaardmand Peder Dahlgaard af Fialtring Sogn, som forklarede: at han tilligemed Gaardmændene Jens Gadgaard, Peder Christensen og Christen Weje var tilstede paa Stranden Natten mellem d. 23 og 24 sidstleden, da de vare ansatte som Vagt ved Vraget af et nogle Dage i Forvejen inddrevet norsk Skib "die Liebe" kaldt; formeedelst det overordentlige haarde Vejr, som denne Aften og Nat indtraf, opholdt de dem alle 4re i et paa Stranden opreist Telt, hvor de søgte Lye for den græsselige Storm og Hagel, der rasede. - Men om Morgenen da Kl. omtrent var 5 mærkede Deponenten først en usædvanlig Lyd, som han siden antager at have været et Skud, og da han sprang uden for Teltet saae han strax igen Glimt og hørte Kanonskud i Nordvest fra Stedet, hvor han opholdt sig, hvoraf han strax sluttede, at et Skib maatte være i Nød og derfor ilede han med de andre 3 saasnart han kunde hen mod det Sted, hvorfra Glimtet kom, som var omtrent ud for den saakaldte Tranholm, og han tilligemed de andre observerede da, at et svært Skib stod fast paa den yderste Revle lidt S. W. fra Tranholm. Før de endnu kom hen til Strandingsstedet, var Masterne faldne, og underveis bemærkede de allerede Stykker af Vraget, som kom flydende til Land, og mellem disse Vragstykker kom tillige et levende Menneske, som holdt sig fast paa et Stykke Vrag, og som Peder Christensen tilligemed Mads Husbye biergede op paa Stranden, hvor han strax blev forsynet med Peder Christensens Kawai og siden blev kørt op til Mærsk Gaardene. Da Deponenten kom nærmere hen til Strandingsstedet saa han endeel sammen bundne Rundholdter komme drivende til Land, og

paa samme Flaade havde 5 Mennesker fastklynget sig, hvilke 5 Deponenten allesammen med megen Besværighed og næsten Livsfare fik trukket til Land een efter den anden, og da de vare komne til Land fulgte Deponenten og de øvrige dem hen til Teltet og viste ald muelig Omsorg for at faae dem tildækkede saalænge indtil de siden kunde blive opkiørte til nærmeste Steder, hvilket ogsaa var Tilfældet med een Mand endnu som blev bierget uden at Deponenten egentlig ved hvorledes han kom til Land. Flere levende Mennesker blev Deponenten ikke vaer fra dette Skib men en uendelig Mængde Vrag og løse Stykker, hvoriblandt endeel Tønder og Fustager bleve umiddelbar derpaa opskyllede paa Stranden og laae saaledes opkastet paa meere end trekvart Miils Strækning foruden hvad der formodes opdrevet paa Kysten sønden for Mindestrømmen under Ulfborg-Hind Herreders Jurisdiction. Saasnart Indstrandingen var bemærket, var der strax bleven afsendt et Bud til Herredsfogden, som samme Nat opholdt sig paa Gaarden Ryssensteen og som kom ogsaa omtrent Kl. 8 tilstede paa Stranden, hvor han strax gav Ordre til, at de biergede Folk skulle opkiøres til nærmeste Sted, hvilket der ogsaa allerede forsaavidt var giort Anstalt til, at de fornødne Vogne i den Henseende vare mødte paa Stranden, men under Opkiørslen døde een af de levende Folk, hvorimod de 6 andre endnu ere i Live og i temmelig god Stand, skønt de vare meget forstødte og Distrikts Lægen desaaarsag efter Herredsfogdens Anmodning havde taget dem under Chuur.

Noget over een Time opholdt Herredsfogden sig paa Strandingsstedet, men da der kom et Exprese Bud med Efterretning om, at der var passeret en anden Stranding

omtrent 3 Miile længere Nør paa, ilede Herredsfogden didhen og overdrog imidlertid til Befalingsmand Høegh at træffe de fornødne Foranstaltninger, ligesom han paalagde Deponenten og de øvrige tilstedeværende Strandfogder at anvende rimeligste Omsorg for at bevogte og conservere alt, hvad der maatte opdrive paa Stranden ...

Imidlertid kom Herredsfogden sildig om Aftenen tilbage til Strandingstedet og forblev der hele Natten ligesom han siden næsten bestandig har været paa Færde ved Stranden saavel Nat som Dag og holdt det nøjeste Tilsyn mueligt, foruden at han bestandig har haft 2de af sine Contoir Betiente og andre Opsynsmænd derude for at overholde Orden ...

1812 den 9 Januar blev foran førte Forhør continueret i Gaarden Gadgaard i Fialtring Sogn, hvor een af Krigsfangerne, der var syg, var inquarteret.

De 6 i Live værende Krigsfanger nemlig Skibs Tømmermand Amos Stewens, John Brown, Matros, Matros Ralph Tensel, Matros Thomas Millins, Matros Joseph Puge og Mariner John Plat, blev dernæst fremkaldte for Forhøret - og bekræftede et i Forvejen af Overbefalingsmanden Capitain v. Schuchardt optaget Forhør dog bemærkede Tømmermanden Amos Stewens, at der i Henseende til ham er indløben nogen Urigtighed, da det var i Aaret 1810 og ikke 1811, at han blev presset i Liverpool, hvor han strax blev ført paa et Fangeskib "Princess" kaldet og kort derefter bragt til Plymouth, hvor han blev ført ombord paa Orlogsskibet Salvador, og fra dette Skib blev han siden ført ombord paa Defence, hvormed han siden bestandig har faret. Forøvrigt erklærede han, at han er født i Boston, og at han med et

amerikansk Skib fra New York var ankommen til England, hvor han blev presset, da han med de øvrige Folk gik i Land, og siden den Tid har det ikke været ham mueligt at unddrage sig den engelske Tieneste, da han aldrig fik Lov til at komme fra Borde, undtagen der var Officeerer med, og ved enhver saadan Lejlighed blev han paa det nøieste bevogtet.

John Brown vedføjede sin Forklaring, at han er født 18 Miile fra Boston, og at han med et Skib hjemmehørende i New Orleans var ankommen til jamaicka med en Ladning for fransk Regning, af hvilken Aarsag Skibet af de engelske blev opbragt til Kingston, og der blev han aldeles mod sin Villie presset og tvungen til engelsk Tieneste, som han siden aldrig har kunnet forlade, da han bestandig var under skarp Opsigt, og der var meget stor Straf for enhver der søgte at undvige. Først blev han sadt ombord paa et fransk af de engelske erobret Linieskib, men efteråt have været med dette Skib et Aar blev han bragt ombord paa Defence og har siden bestandig været paa dette Skib.

Samtlige Krigsfanger erklærede iøvrigt paa Forespørgsel, at da de vare komne til Land her paa Kysten efter deres ulykkelige Skibbrud, have Peder Dahlgaard, Jens Gadgaard, Peder Christensen, Christen Weje og Christen Mærsk samt Mads Husbye vist dem ald muelig Hjælp og Velvillie og trukket af deres egne Klæder for at tildække dem med, saa de aldrig havde forestillet sig, at de kunde være bleven saa godt behandlede især i et fiendtligt Land, hvorfor de og mod dette Folk udtrykte deres erkjendtligste Taknæmmelighed. Endvidere erklærede de paa Dommerens Tilspørgsel, at de alle havde

beseet de 3 Liig, som den første Dag var opdrevne, og de havde da gjenkiendt Captain Atkins, som siden i en anstændig Ligkiste blev begravet paa Fialtring Præstegaard, hvorved de selv vare tilstede, da det var bleven dem tilladt at følge ham. De andre 2 derimod vare Matroser; som de alle var fuldkommen overbeviist om, og den ene af dem hedte John Mc. Cormock og den anden derimod David Mc. Crol. Disse 2 vare og blevne begravede paa Fialtring Kirkegaard i simple Kister. - Da endnu et andet Liig var opdrevet paa Stranden, som var bleven henlagt i Anders Mærskes Gaard, saa bleve alle Krigsfangerne bragte derhen for at besee Liget og opgive, om de kunde kiende, hvem det havde været, og de erklærede da, at det havde været Baadsmænd Georg Mitleton, som de endnu tydelig kunde kiende" ...

Oberbefalingsmandens forannævnte Forhør over de 6 Krigsfanger, der afholdtes 25de Decb., siger bl. a.: "at det Skib, hvorpaa de her strandede, var det engelske 2 Dæks Krigsskib Defence paa 74 Kanoner commanderet af Capt. David Atkins bemanded med omtrent 550 Mand og 10 fangne Skibs-Folk som blev taget ved Danzig paa en Skonnert kaldet "den lille Dievel". Iblant de fangne vare 4re Danske og 2 Svenske men de øvrige preusiske eller tyske Folk. Desforuden vare 2 engelske Matroskoner - og 2 Pigeboørn. Defence har sidste Sommer haft Post ved Wingsøe for Gothenborg og brugtes til at convoiere Cofardie Flaader fra østersøen igennem Beltet. Den 16de dennes seilede Defence og følgende Linieskibe Victor 100 Kanoner 850 Mands Besætning under den førstkommanderende Admiral Saumerez, St. George 98 Kanoner 750 Mand under Admiral Reynold - Dreadnot

750 Mand 98 Kanoner, Wiggo 74 Kanoner 550 Mand under Admiral Dixon, Amur 98 Kanoner 550 Mand, Croesy 74 Kanoner 550 Mand, Hero 74 Kanoner 550 Mand samt endeel armeerede mindre Krigsskibe - fra Wingøe med en Cofardie Flaade af omtrent 150 Skibe. Da de vare komne gienem Kattegattet gav Admiral Saumerez Ordre til Defence og Croesy at holde sig ved Skibet St. George, da det ikke kunde følge Flaaden eller godt vinde med, formeedelst det havde mistet sine Master paa Rødsand ved Lolland, da det her stod paa Grund i sidste November Maaned. De øvrige Krigsskibe styrede efter England, undtagen Hero og nogle mindre armeerede Skibe vendte med endeel af Cofardie Flaaden, formedelst stærk sydlig og vestlig Storm, tilbage efter Wingøe. Hvorefter St. George, Defence og Cmesy holdt 5 Dage under stærk Storm og Byge Vejr af W.S.W. og tilsidst af N.W., indtil Skibet Defence i Gaar Morges d. 27 dennes omtrent kl. 6 stødte paa Revlen eller Grunden fra Stranden her, uden at de i Forvejen saae Landet eller vidste hvor de vare. Strax da Skibet var stødt, commanderede 1 ste Lieutnant at kappe Masterne og skyde Nødskud som skeede med 6 Skud og tændtes 2 Raketter. Endeel af Mandskabet hvoriblandt Capitainen søgte at redde sig paa Stykker af Vraget men kun Deponenterne (de foran nævnte 6 Mand) kom levende i Land. Skibet St. George stødte omtrent trekvart Miil sønden for men længere inde paa Landstokken, hvor det staar næsten siunken, saa blot lidet af Kahytten er over Vandet og vil kun faa af Folkene reddes. Croesys Skiæbne veed Deponenterne ikke men haabe det har reddet sig da det baade er et nyt Skib og god Seiler. De strandede St. George og De-

fence vare gamle Skibe især det sidste som var 49 Aar og skal være det ældste Skib i den engelske Marine.

Det blev derpaa Deponenterne af Oberbefalingsmanden betydet, at de nu vare danske Krigsfanger og som saadanne maatte viide at forholde sig - hvilket de og lovede. De 2de Nordamerikanere bad, at det maatte blive forestillet, at de ikke vare engelske eller Danmarks Fiender men tvungne at tiene den engelske Konge, og at de som Neutrale maatte vorde overleverede til deres Nations Consul, da de nu ved Strandingen, hvorved de har mistet det de ejede, undtagen Livet og Haabet, ere uheldige nok, at de ikke skulle overleve sig til engelsk Dispotisme. De øvrige 4 Deponenter, som er Engelskmænd, bekræftede at det er dem bekiendt, at Amos Stewens og John Brown ere Amerikanere og pressede i England ... ”

Hermed slutter Oplysningerne om Defence. Nogen justitsprotokol fra Ulfborg-Hind Herreder med ligeartede Forhør til Oplysning om St George har ikke været til at finde. Derimod indeholdt en Dokumentpakke et vidtløftigt Forhør til Undersøgelse af, om der paa Stranden mellem Nymindegab og Thorsminde var bleven røvet Værdigenstande fra inddrevne Lig. I samme Pakke fandtes blandt mange Auktionsdokumenter en enkelt Røst fra en af de faa reddede fra St George, nemlig en Skrivelse til den nordamerikanske Consul "Master Saabye" i København af følgende Ordlyd oversat fra engelsk:

”Fiand, Sdr. Nissum, 8de Januar 1812.

jeg undertegnede Wm. Watson, amerikansk Borger, tager mig herved den Frihed at underrette Dem om, at

jeg er strandet paa Sydvestkysten af Jylland med et engelsk Krigsskib ved Navn St. George. Det gør mig ondt at maatte meddele, at jeg har forlist alt, hvad jeg ejede og havde, alene mit Liv er, Gud være lovet, frelst.

Jeg ønsker meget, Hr. Konsul, at erfare, om det er muligt for mig at slippe herfra uden at komme til England, vær derfor saa god at tilskrive mig, hvad jeg helst skal gøre, for jeg er fast bestemt paa aldrig at vende tilbage til Tjeneste i et engelsk Krigsskib.

Jeg er, Hr. Konsul, Deres allerærbødigste

Wm. Watson."

Af Undersøgelserforhøret giver efterfølgende Uddrag et Billede af de ejendommelige Tilstande ved Stranden, naar Lig drev ind fra Havet, i fjerne Tider, hvor Retsbevidstheden over for alle Slags Strandingsgods, Lig indbefattet, var noget mangelfuldt udviklet hos det vestjydske Folk:

"Aar 1812, den 9 Februar blev holdt Undersøgelses Forretning af Herredsfoged Grønlund paa Nye Sogns Klitte, Søegaard saakaldte Søndre Forstrand fra Nyemindegab til Hovvig for derved at faae lovlig beviist, hvormange Mennesker Havet har opkastet paa Stranden siden 24de Decbr. 1811 til Dato, hvilke Liig maa antages at have været fra de samme Dag ved Torsminde strandede 2 engelske Orlogsskibe St. George og Defence hvis Besætning for det meste omkom; om der ved disse Liig er foretaget noget uanstændigt eller ulovligt; om der paa Stranden i den Tid de opdrev er begaaet nogen Uorden eller Tyverier og om der er bierget noget af Klæder, Penge, Prætiosa eller andre Ting m. v.

For Retten, der var sat paa Bierregaard, fremstod Told-assistent Fæster, der paa Dommerens Tilspørgsel erklærede, at han har været tilstede paa Stranden, da der blev bierget af Godset fra de engelske Skibe; men han veed ikke, at der er enten stiaalet eller begaaet andre Uordener ved denne Stranding under denne Jurisdiction. Igeen fremstod Strandejeren Assessor Ammidsbøll, som blev spurgt:

a) om han ikke strax lod bekendtgjøre for alle Strandfogder den Ordre Herredsfogden i den Henseende gav den 26de Decbr. paa Stranden, at de opdrevne døde ikke maatte røves paa ulovlig Maade, at naar Officeere opdrev skulle det meldes strax; at Admiralen især maatte behandles med udmærket Agtelse, og at hvem der fandt ham og mældte ham skulle have 50 R. D. i Douceur.

Ammidsbøll svarede: Jo, denne Ordre blev berørte Dato strax givet alle Strand fogder fra Torsminde til Nyeminde.

b) Er alle Strandfogder ved Instrux forpligtet at omgaaes strandet Mand og strandet Gods i Almindelighed lovlig og er de ved denne Stranding særlig paalagt at iagttage dette og melde, naar noget opdrev paa Stranden.

Ammidsbøll svarede: Ja. Ej har nogen Strandfoged mældt det til ham, at han har faaet noget Penge eller Gods fra de opdrevne Folk eller anførte Skibe.

Avlskarl paa Bierregaard Niels Søndergaard, der passer Strand Lehnet, fremstod og spurgtes:

1) Hvormange døde Folk er der opdrevet i hans Strandlehn siden 24 Decb. sidst til Dato og naar opdrev de sidste?

Svar: Der er opdreven og bierget 34 døde, det er en 8te Dage siden de sidste kom.

2) Var deraf nogen Officeer?

Svar: Nej, paa deres Klæder at dømmme var de alle Matroser og Marinere.

3) Er de døde behandlede med Agtelse og begravet efter Skik og Brug?

Svar? Ja, de blev jordet i de Klæder de kom i og dem der var nøgen har han klædt anstændig efter Omstændighederne.

4) Har nogen været i hans Lehn siden 24de Decbr. og enten plyndret de Døde eller stiaalet andre Ting og hvem har det da været?

Svar: Nej, der indfandt sig nok nogle, men de løb bort, inden han kom saa nær han kunde kiende dem.

5) Er der inddrevet Gods?

Svar: Ja! Og han opremsede nu Klædningsstykker, Poser, Madratter o. l. som er bierget til Land. Men intet Sølvøj, svarede han.

Derefter fremstod Strandfoged i Lehnet næst norden for:

Jep Enevoldsen, der blev tilholdt at forklare sig saa sandfærdig paa de til ham fremsættende Spørgsmaal som han agter at beedige.

Hos ham var 16 døde opdrevet, men af den ene kun Overdelen, desuden var der kommen et Laar og et Been. Kun Matroser og Marinere var blandt de døde. Han sværger, at med hans Vidende har ingen plyndret og stiaalet.

Laust Christensen Bollerup fra næste Lehn mod Nord har 5 døde Mand efter Klæderne alle Matroser og Marinere.

Laust Christensen har 4 og en halv død Mand. Skipper

Simon Bollerup : 5 døde.

Paa Spørgsmaal, om han har behandlet Ligene anstændigt, svarer han: "Ja, saaledes, som han ønskede sig selv behandlet, om sliq Ulykke skulde hænde ham."

Christen Olesen var fraværende til Broderens Bryllup.

Retten forflyttedes da til Aargab, hvor

Ole Nielsen nævner 5 døde.

Anders Christensen: 1 død.

Jens Nielsen: 6 døde og "desforuden et Laar og Been af een."

I Sdr. Lyngvig har

Christian Bank: 11 døde. "Han har ikke seet eller' veed at nogen har plyndret de døde eller stiaalet i hans. Lehn siden ompurgte Tid, han har nok seet mange uvedkommende gaa der men han kom dem ej saa nær han kiendte dem. Hvad de have gjort især om Natten veed han ikke."

Christen Laurtsen: 5 døde og "desforuden en Fod af een." Han svarer ligesom den foregaaende om fremmede. Tyve.

Niels Jensen: 4 døde.

Christen Pedersen: 5 døde. Forhøret af ham - som af de andre - ender med følgende Bemærkning: "Paa denne Forklaring aflagde han hans Eed efter Loven og. blev demitteret."

Simon Wiig: 4 døde.

Simon Nørgaard: 5 døde.

I Nørre Lyngvig har

Hans Nielsen: 3 døde.

Poul Poulsen: 4 døde.

Niels Thygesen: 8 døde: Han har ogsaa set Folk gaa ved Stranden men (naturligvis) ikke kiendt dem paa Afstand.

Anders Christensen: 14 døde.

Tarben Pedersen: 8 døde. "Der gik adskillige i hans Lehn - men han veed intet om deres Færd."

Jens Andersen: „17 hele døde Mænd og Overparten af een."

Milner Andersen: 10 døde, "der alle var Matroser og Marinere."

Niels Fiord: 6 døde, "paaklædte og nøgne."

Niels Dahl: 7 døde. Matroser og Marinere.

Peder Lodberg og Niels Hanning, begge af Søndervig og fælles om et Lehn, var fraværende. Hos P. Lodberg er: 24 døde, "men ongefær den Fierde Part var næsten nøgen." Senere antræffes Peder Lodberg, der oplyser, at han "veed intet om Tyveri eller lignende, har nok set nogen gaa, og mærkede nok en Morgen, at et Par døde var trækket af Klæderne om Natten. Han nægter ikke, han jo kan have taget et overflødig Klædemon fra een, men saa har han derimod igien klædt de nøgne døde baade med dette og af hans eget, og han har iøvrigt intet taget til sit Eje."

Niels Hanning: 25 døde, 8 Marinere, Resten Matroser. Nu er man naaet til Søegaard Nordre Forstrand og træffer først

Jens Nørbye: der har ikke mindre end 82 døde og "desforuden øverste Halvdelen af een. Der blev udtaget een, som de (reddede) engelske Matroser ansaa for en Masters Math, der kom i Kiste og blev begravet i Husby Kirkegaard; de øvrige, saavidt de ikke vare nøgne og

følgelig ikke kunde kiendes, vare Matroser og MarinerSoldater. Der var mangfoldige Folk, da de døde opdrev. Men han saa nok en Morgen at Klæderne var skaaren af een død og maaske flere. Han bemærker at hans Lehn er især meget tilgiængeligt for Oplandsfolk."

Jens Lodberg og Jens Ibsen, der har Lehn tilfælles, har 91 døde. Det bemærkes, at deriblandt var "et Fruentimmer; de ansaa hende ikke for at have været fornem." Her blev "et Sølvuhr fundet paa en død, 3 Kobberpenge og en liden Sølvpenge. Ellers intet værdifuldt. De nægter ikke at de jo kan have frataget een og anden et overflødig Klædesstykke men baade deraf og af deres eget har de igien hyllet de nøgne saa de forsikrer de har intet tient derved."

Christen Ibsen: 9 døde.

Mads Beckby: 9 døde. Af uvedkommende, der løb om paa Stranden, var "et Par døde slæbt op af Vandet og de yderste Klæder borte."

Anders Iversen har kun 2 døde. "Den ene var Matros, den anden syntes han kunde have været meere; men dog ikke Officeer efter Klæderne at dømme."

Peder Bank: 29 døde.

Milner Christensen: 8 døde. "Han har mærket at noget er taget fra en Flage, som ligger i hans Lehn."

Ole Jensen og Adser Berg, der besidder Lehn tilsammen, har 7 døde. "Der var een som de syntes kunde være noget meere end Matroser men dog ikke Officeer."

Mikkel Sand: 2 døde. "Han fandt en Dag mod Aften Jens Nielsen af Madum Gaard og Rasmus Gades Søn Christen begge i Færd med at brække af en Skibsflage ; men han jog dem derfra og de fik intet, noget derefter

samme Aften kom Thomas Tyvkiær, Poul Heede og Anders Smeds Søn Lorentz af Wedersø til samme Flage og havde Brække-Tøy med dem men han jog dem derfra saa de fik intet." Intet besidder han selv af det inddrevne uden en lille Sølv-Billing som han fandt i en andens Lehn.-

Thomas Slot: 2 døde. "Een Officeer og een Matros.

Officeeren, som de engelske Matroser saae og erklærede at være en Baadsmand, blev begravet i Huusbye Kirkegaard. Han fandt paa den engelske Matros en to Punds Banknote, 2 engelske Kroner og en Sølvpenge saa stor som en dansk otte Skilling, meere har han ikke faaet. De foreviste Penge blev ham tilbageleveret og ham paalagt at gemme dem til nærmere Ordre."

Rasmus Slot: "een død Matros."

Jens Grem: "een død, antagelig Matros."

Undersøgelses-Retten forflyttedes nu til Nissum Sogn, Fiand By, og her har

Anders Ibsen 8 døde. "Det var Matroser undtagen een som han syntes kunde være noget meere, dog ingen kongl. Officeer."

Jens Dahl og Jens Nielsen Harboe, der har Lehn tilfælles, har 26 døde. "Admiralens Sekretair var blandt disse døde, forresten var de øvrige Matroser efter deres Klæder at dømmes undtagen 4 som var Mariner Soldater. Der var en nøgen Dreng i Tallet. De blev alle sammen foranstaltet begravet af Sognefogden."

Herefter hedder det i Forhøret:

"Disse var de sidste Strandfogder i Assessor Ammidsbølls Strand-Distrikt, men der er endnu et lidet Strandlehn norden for, ind til Torsminde," nemlig

Laust Nielsen Harboes, han er Tilsynshavende for Strandfogden Christen Mærsk norden for Mindet. Ejeren er en Capt. Falkenberg. Her var kun een død Mand, der er kommen strax efter Strandingen, efter hans Klæder at dømme var det en simpel Matros ... ”

Og da Retten saaledes mener at have sikret sig, at Faarene er bleven rigtigt skilt fra Bukkene og faaet beedigede Forklaringer paa, at intet usømmeligt er foretaget over for Ligene, følger der er kort Forklaring om selve Strandingen:

Fremstod Strandrider Anders Andersen og Underbefalingsmand Jens Høyberg, som forklarede:

Strandrideren laae i Fiand Natten mellem 23-24 Decbr. og kom til Stranden om Morgenen tidlig d. 24; da var endnu den ene Mast ikke kappet af Orlogsskibet (St. George). Jens Høyberg kom først til Fiand om Aftenen den 25de Decbr. og kom først til Stranden den 26 om Morgenen, hvor Skibet stod.

Hele 24de Decbr. giordes der ingen Anstalter paa Skibet for at komme derfra og der kom heller intet hverken Folk eller Vrag derfra den Dag. Der var Lys i Kahytten Natten mellem den 24de og 25de til henimod Midnat. Den 25de om Formiddagen begyndte Mandskabet at gaae fra Borde paa sammenbundne Vragstykker og dermed continueredes til ud paa Eftermiddagen men da Stormen gik mere nordlig saa kom kun faae i Land her for Fiand; om Aftenen i Mørkningen kom en Flage i Land af Kahytten, derefter blev alting stille og der kom intet andet den Dag.

Angaaende det mærkelige i, at der somme Steder er dreven mange Lig ind og ved Siden af næsten ingen ind,

forklarer han, Aarsagen dertil er: at i de bemærkede Lehn gaar en Odde ud fra Landet som optager de i Havet flydende Ting, hvortil ogsaa bidrager, at Brændingen for disse Lehn gaar nærmere Landet, saa Tingene kim flyde nærmere Landet.

Herredsfogden tilføjer sluttelig, at "alle de døde, som denne Forretning viser Sognefogderne har besørget begravede, var begravede i Kirkegaarden, og da Sognefolket satte sig imod at faa flere der, de eis for Rummets Skyld og deels for farlige Uddunstninger, saa ere de øvrige begravet i Klitterne."

- - Saadan skete altsaa Lov og Ret Fyldest og beroligedes Samvittighederne - for hundrede Aar siden!

I den forløbne Tid er begge Vrag gentagne Gange bleven undersøgt. Første Gang, Dykkere var nede paa Banjerne, skal de have fundet mange Lig. Men ingen ved noget paalideligt derom.

Fra vore Dage kender man adskillige Forsøg paa at hæve Skattene fra St. George og Defence. Tømmeret har man ikke arbejdet paa at faa op, men kostbare Metalnagler har man sprængt fra med Dynamit. For et Aars Tid siden lykkedes det en Dykker fra Harboøre at bringe 41 Kanoner frem. Den største af disse var omtrent 6 Alen lang og vejede over 7000 Pund. Fra Defence er en Skibsklokke bragt op og siges at være solgt til No Kirke ved Ringkøbing. Klungen er kraftig men sørgmodig, fortæller Folk.

Siden hin Juleaften, da Danmark blev 1300 Krigsfjender fattigere, har Havet skaaret flere Hundrede Alen bort at den jyske Vestkyst. Vragene af St. George

og Defence ligger nu omtrent 1000 Alen fra Strandlinjen. I Storm nætter koger Braaddet vildt om Spanterne, en sørgmodig Stønnen lyder fra Dødemandsbjerget, og inde mellem Klitterne vaagner alle gamle Strandingshistorier til fornyet Liv.